

сред подходящите като индикатори на големината на изследваните обекти показатели като райониращ признак бе избран показателят „Приходи от дейността“¹.

Обикновено броят на районите се определя предварително и субективно от изследователя въз основа на наличните знания за разпределението на единиците в генералната съвкупност, в случая във всеки от формираните по първи признак райони. Характеристиките на разпределенията на промишлените предприятия според приходите от дейността им за първото полугодие на 1994 г. разкриват значителна вариация в големината на изследваните обекти (Коцева, 1995). При това преобладават малките и средните предприятия. Сравнително по-малък е относителният дял на големите предприятия. Във всеки подотрасъл съществуват по едно, максимум 3 предприятия, които рязко се отличават от останалите по размер и имат неколкостранно по-големи приходи от дейността. Тези предприятия са т. нар. промишлени гиганти, които оказват съществено влияние върху производствените и финансовите резултати на подотраслите, към които принадлежат.

Характерните особености на разпределенията на промишлените предприятия по признака „Приходи от дейността“ дадоха основание да се формират 4 района, съответстващи на малките, средните, големите и свръхголемите предприятия².

Като се вземе предвид значението на свръхголемите (промишлените гиганти) предприятия за формиране на обобщаващите за подотраслите резултати, изглежда целесъобразно тяхното задължителното изчерпателно изучаване. Тогава на разпределение в три района (дребни, средни и големи) подлежат останалите промишлени предприятия.

Най-съществен въпрос при това разпределяне е въпросът за границите на районите. Разработените в литературата методи за определяне на границите на районите при предварително фиксиран брой на районите имат по-скоро характер на препоръки, отколкото на точно установени алгоритми, водещи до еднозначни резултати. Във всеки конкретен случай се изхожда от особеностите на единиците, обект на райониране.

¹ Практически изборът на райониращ признак измежду показателите „Приходи от дейността“, „Разходи за дейността“, „Дълготрайни материални активи“ и „Заети лица по трудов договор“ бе осъществен чрез изчисляване на средната стойност на единичните корелационни коефициенти, измерващи силата на връзката на всеки показател с останалите поотделно.

² В един от малкото експерименти, свързани с възможността за използване на извадковите изучавания, проведен през 1990 г. от Научния център при НСИ (Ст. Цонев и колектив, 1990), промишлените предприятия са групирани в две групи: първа група обхваща дребните и средните, а втора - големите (едрите) предприятия. Според мен това райониране е твърде уедрено и като резултат се формират недостатъчно еднородни по изследвания признак райони. По този начин не се постига необходимото изкуствено намаляване на междугруповата вариация. Веднага искам да подчертая, че броят на районите трябва да се определя само след прилагането на задълбочен анализ върху специфичните особености на наблюдаваните обекти и преди всичко на техните разпределения по райониращия признак. Споделям мнението, че увеличаването на броя на районите може да доведе до излишно раздробяване на генералната съвкупност. Всяка невъзможност да се осигури информация, макар и за една единица от извадката, в даден район може да повлияе съществено върху точността на оценката поради малкия брой единици в районите.